

Utbildning och forskning

En universitetslektor agerade i strid med 1 kap. 9 §
regeringsformen i samband med en ansökan om
forskningsmedel. Även fråga om sanningsplikten enligt
13 kap. 6 § regeringensformen vid yttrande på JO:s begäran

(Dnr 4183-2016)

Beslutet i korthet: I en anmälan till JO framfördes flera klagomål mot hur en universitetslektor vid Stockholms universitet agerat i samband med en ansökan om forskningsmedel och en ansökan till en doktorandtjänst.

Genom utredningen i JO:s ärende har bl.a. följande kommit fram: Anmälaren tog kontakt med universitetslektorn eftersom hon ville doktorera med lektorn som handledare. För att finansiera forskningsprojektet ansökte de om forskningsmedel från Konkurrensverket. Till ansökan bifogades en projektbeskrivning som huvudsakligen hade skrivits av anmälaren. Anmälaren sökte sedan en doktorandtjänst vid universitetet. Innan Konkurrensverket hade fattat beslut om forskningsmedlen fick lektorn höra att anmälaren inte skulle bli antagen som doktorand vid universitetet. Då hade något formellt beslut i antagningsfrågan ännu inte fattats. Lektorn meddelade Konkurrensverket att anmälaren inte skulle bli antagen som doktorand, och en kort tid senare lämnade lektorn in en reviderad ansökan om forskningsmedel till Konkurrensverket. Enligt den nya ansökan skulle projektet utföras av lektorn ensam. Projektbeskrivningen i den nya ansökan var i allt väsentligt identisk med den projektbeskrivning som fanns i den ursprungliga ansökan. Lektorn underrättade inte anmälaren om sina kontakter med Konkurrensverket förrän efter att Konkurrensverket hade fattat beslut om forskningsmedlen och efter att universitetet hade beslutat i antagningsfrågan. När besluten hade fattats hade lektorn nya kontakter med anmälaren och med Konkurrensverket. Under JO:s utredning har det kommit fram att lektorn i olika sammanhang hade lämnat uppgifter som var oriktiga både till Konkurrensverket och till anmälaren.

Av 1 kap. 9 § regeringensformen framgår att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Enligt JO har universitetslektorns agerande i flera avseenden stått i strid med kravet på saklighet i den bestämmelsen.

Universitetslektorn har även lämnat oriktiga uppgifter om sitt eget agerande till JO, vilket strider mot den sanningsplikt som följer av 13 kap. 6 § andra stycket regeringensformen.

JO uttalar allvarlig kritik mot universitetslektorn för hennes agerande.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på Stockholms universitet och Konkurrensverket. Hon anförde huvudsakligen följande:

Under 2015 tog AA kontakt med universitetslektorn, docent BB, Juridiska institutionen, Stockholms universitet, för att höra om BB kunde tänka sig att vara hennes handledare eftersom hon hade för avsikt att söka en doktorandtjänst vid universitetet. BB accepterade och AA läste in den relevanta litteraturen och skrev en projektbeskrivning. I januari 2016 mejlade hon projektbeskrivningen till BB, som gav återkoppling på denna. Den 29 januari 2016 skickade AA på eget initiativ in en ansökan om forskningsmedel till Konkurrensverket. Därefter kompletterade hon projektbeskrivningen innan hon i början av april 2016 ansökte om en doktorandtjänst vid universitetet. Den 15 april blev hon kontaktad av BB som meddelade att Konkurrensverket var intresserat av att bevilja medel till en doktorandtjänst om tre år. Sedan blev det tyst till den 9 juni 2016 då universitetet meddelade att hon inte hade blivit antagen som doktorand. Senare samma dag fick hon ett mejl där BB skrev att BB själv skulle ta emot medlen från Konkurrensverket och genomföra projektet utan AA som doktorand. AA kontaktade Konkurrensverket för att fråga vad som hade hänt och tog utöver det kontakt med ett antal universitet för att höra om de kunde ta emot henne som doktorand. Tre lärosäten visade intresse, vilket hon meddelade Konkurrensverket. Hon fick då klart för sig att BB hade tagit kontakt med Konkurrensverket redan den 23 maj 2016 och därefter, den 29 maj 2016, lämnat in en reviderad ansökan där BB var ensam sökande. AA fick samtidigt veta att Konkurrensverket redan hade beviljat forskningsmedlen till BB. Den reviderade ansökan som BB hade gett in till Konkurrensverket innehöll samma projektbeskrivning som den som AA tidigare hade skickat in, med den enda skillnaden att AA:s namn var borttaget.

Utredning

Inhämtade handlingar

Mot bakgrund av uppgifterna i JO-anmälan begärde JO in handlingar, bl.a. ett antal mejlkonversationer, från Stockholms universitet och Konkurrensverket. Innehållet i vissa av de handlingar som hämtades in redovisas i avsnittet Bedömning.

Det har också kommit fram att AA gjorde en anmälan till Universitetskanslersämbetet, som i beslut den 15 september 2016 meddelade att det inte fanns tillräckliga skäl att utreda saken vidare (reg.nr 31-00318-16).

Remiss till rektor för Stockholms universitet

JO begärde att rektorn skulle yttra sig över de uppgifter som hade kommit fram genom JO-anmälan och de uppgifter som JO hade hämtat in.

I sitt remissvar anförde rektorn följande (bilagorna utelämnas här):

JO har i en remiss begärt att rektor vid Stockholms universitet yttrar sig över AA:s anmälan. Av yttrandet ska framgå rektors bedömning av om BB:s agerande uppfyller kraven på saklighet och opartiskhet i 1 kap. 9 § regeringsformen och om agerandet är förenligt med god myndighetsetik.

BB har givits möjlighet att inkomma med sina synpunkter på JO:s remiss till rektor. Hon har dock valt att skicka ett eget yttrande till JO.

Stockholms universitets syn på BB:s agerande i förhållande till sakhets, opartiskhet och god myndighetsetik

AA inkom den 15 april 2016 med en ansökan om att bli antagen till utbildning på forskarnivå vid Juridiska fakulteten. Dagen dessförinnan hade AA mottagit ett mycket positivt handledaryttrande från sin tilltänkta handledare BB. Yttrandet bilades ansökan till forskarutbildningen.

Det är Juridiska fakultetens forskningsutskott som fattar beslut om antagning till forskarutbildningen. Hur antagningsprocessen går till och vad som förväntas av en anställd som åtagit sig ett handledaruppdrag för en forskarstuderande, framgår tydligt av rutindokumentet *Upplysningar och råd angående utformningen av handledarintyg till ansökningar till forskarutbildningen*. Dokumentet beslutades 2015-12-03 av prodekanus, tillika ordförande i Juridiska fakultetens forskningsutskott, professor CC och finns publicerat på Juridiska institutionens intranät. Därtill har också dokumentet vid tre olika tillfällen under perioden 2015-12-04–2016-03-18 skickats ut till samtliga anställda vid Juridiska institutionen. Alla anställda som tillfrågas och accepterar ett handledaruppdrag förväntas således känna till dessa rutiner.

Av rutindokumentet *Upplysningar och råd* framgår att alla ansökningar till forskarutbildningen bereds i tre s.k. beredningsgrupper. År 2016 inkom ett trettioantal ansökningar till utbildningen vid Juridiska fakulteten. Ansökningarna genomgick en noggrann granskning i beredningsgrupperna och varje ansökan åsattes en preliminär poängsättning 1-5. På fråga från BB uppgav en administratör att en beredningsgrupp gett AA:s ansökan poängen ett (1). När BB senare tillfrågade en ledamot från beredningsgruppen, så fick hon denna uppgift bekräftad.

I sammanhanget är det viktigt att poängtera att beredningsgruppens bedömning endast är preliminär eftersom det slutliga beslutet om antagning till utbildningen fattas av forskningsutskottet. När BB kontaktade Konkurrensverket den 23 maj hade således inte forskningsutskottet fattat något beslut avseende AA:s ansökan. Det måste BB ha känt till.

Vid forskningsutskottets sammanträde den 30 maj presenterade varje beredningsgrupp sina ställningstaganden och sin poängsättning. Varje ansökan diskuterades ingående och därefter skedde en rangordning. AA:s ansökan genomgick samma behandling som övriga ansökningar. Den åsattes poängen två (2) och utskottet beslutade därför att hon inte kunde antas till forskarutbildningen, vilket också AA den 9 juni underrättades om. Samma dag skickade BB ett mejl till AA och meddelade att hon inte blivit antagen till forskarutbildningen eftersom ansökan bl.a. "var lökig" och "helt enkelt inte var akademisk". Därutöver innehåller mejlet viss felaktig information. Ansökan hade av utskottet åsatts poängen två (2) och inte ett (1). BB uppgav också felaktigt att det var uteslutet att AA skulle kunna antas nästa år. Det är vanligt att sökanden, som fått avslag, söker igen till forskarutbildningen med samma projekt men med en bättre och mer genomarbetad projektbeskrivning.

I mitten av juni 2016 inledde Juridiska fakulteten en intern utredning för att undersöka de närmare omständigheterna kring BB:s hantering av AA:s ansökan till forskarutbildningen och förfarandet beträffande forskningsmedlen från Konkurrensverket. I augusti beslutade dekanus professor DD att kalla både BB och AA till möte. Den 5 september hade dekanus en telefonkonferens med AA för att få hennes beskrivning av vad som förevarit kring hennes ansökan till forskarutbildningen. Dagen därpå hade dekanus ett möte med BB för att på motsvarande sätt ta del av hennes uppfattning av vad som förevarit kring AA:s ansökan till forskarutbildningen och Konkurrensverkets medelstillelning.

Mot bakgrund av vad som framkom vid den interna utredningen vid fakulteten beslutade dekanus den 12 oktober att anmäla BB till Stockholms universitets Etiska råd för misstanke om vetenskaplig oredlighet alternativt oredlighet i forskning. Etiska rådet, som organisatoriskt är placerat direkt under rektor, utreder misstankar om vetenskaplig oredlighet och lämnar förslag till beslut till rektor. Rådet har även det universitetsövergripande ansvaret för utbildning och informationsspridning inom området samt har en rådgivande funktion för etiska frågor vid universitet. Eftersom anmälan mot BB alltjämt behandlas vid Etiska rådet, vill Stockholms universitet inte heller föregripa denna behandling.

Juridiska fakultetens interna utredning ledde också till beslut på Juridiska institutionen att inte ta emot eller rekvirera de aktuella projektmedlen från Konkurrensverket så länge som JO-granskningen och behandlingen i Etiska rådet pågår.

Avslutande synpunkter

Anställda vid Stockholms universitet har i sin egenskap av företrädare för myndigheten en skyldighet att handla med saklighet och opartiskhet. Det innebär bl.a. att anställda inte får låta sig vägledas av andra intressen än dem de är satta att tillgodose. Avgöranden får inte grundas på andra omständigheter än sådana som enligt gällande författningar får beaktas. Den anställde får i sitt arbete inte agera på ett sådant sätt att förtroendet för den enskilde anställdes eller myndighetens saklighet och opartiskhet rubbas. Vidare ska den anställde i sitt arbete kunna göra etiskt försvarbara val.

AA:s ansökan till forskarutbildningen behandlades i forskningsutskottet på samma sätt som övriga ansökningar i enlighet med gällande rutiner och med den saklighet och opartiskhet som myndighetsutövning förutsätter. Det som däremot avviker från gällande rutiner är BB:s underhandskontakter med Konkurrensverket. AA:s ansökan var vid detta tillfälle alltjämt föremål för beredning i forskningsutskottet och att på detta sätt föregripa ett utskottsbeslut skadar förtroendet för Juridiska fakultetens verksamhet. Vidare är den återkoppling som BB lämnade till AA inte i enlighet med gällande rutiner. Hennes uttryckssätt var i högsta grad olämpligt och mejlet innehöll felaktig information. AA fick dock i ett senare mejl från prodekanus CC korrekt information om bl.a. varför hon inte antogs till forskarutbildningen.

Rektors sammanfattande bedömning är att BB:s agerande inte uppfyller kraven på saklighet och opartiskhet i 1 kap. 9 § regeringsformen och heller inte är förenligt med god myndighetsetik.

AA kommenterade remissvaret.

Universitetets utredning om oredlighet i forskning

I oktober 2016 anmälde dekanus vid Juridiska fakulteten BB för misstänkt vetenskaplig oredlighet alternativt oredlighet i forskning till rektor. Enligt anmälan hade BB i samband med en ansökan om medelstillsdelning till Konkurrensverket använt sig av en projektbeskrivning som huvudsakligen hade skrivits av AA. Ärendet utreddes först av Etiska rådet vid universitetet. Etiska rådets slutsats blev att BB:s agerande utgjorde oredlighet i forskning. På begäran av BB hämtade rektor in ett yttrande från Expertgruppen för oredlighet i forskning vid Centrala etikprövningsnämnden. Nämnden fann vid en sammantagen bedömning att BB:s agerande utgjorde oredlighet i forskning. I ett beslut den 14 september 2017 fastslog rektor att BB hade gjort sig skyldig till oredlighet i forskning och förde ärendet vidare till universitetets personalansvarsnämnd. Den

UTBILDNING OCH FORSKNING

10 oktober 2017 beslutade personalansvarsnämnden att meddela BB en varning.

BB:s skrivelser till JO

Efter att JO hade begärt att rektor för Stockholms universitet skulle yttra sig över anmälan gav BB in ett yttrande till JO. I följebrevet till yttrandet skrev hon: ”Hej, översänder begärt yttrande i ärende 4183-2016”. I yttrandet anförde hon följande:

Jag vill tacka för den här möjligheten att yttra mig över det utkast som JO har översänt till Stockholms universitet. Jag har följande påpekanden att göra:

- Jag har i alla avseenden gjort allt jag har kunnat för att hjälpa AA att bli antagen som doktorand vid Juridicum, Stockholm. Jag har låtit henne basera hela sin ansökan på mitt tidigare arbete. Jag har personligen stått och kopierat upp ansökningarna från de senast 10 antagna doktoranderna vid Juridicum och gett AA för att hon ska kunna se hur en ansökan ska skrivas för att ha så stor chans som möjligt att bli antagen som doktorand. Jag har för egna pengar inskaffat litteratur om offentlig upphandling för att ge AA för att ytterligare öka hennes chanser att bli antagen som doktorand. Jag har haft både möten, mailkonversationer och telefonsamtal med AA där vi har diskuterat hennes ansökan och där jag har gjort allt jag kan inom anständighetens gränser för att hjälpa henne att skriva en så bra ansökan som möjligt för att hon ska kunna bli antagen som doktorand.
- Vi har nämligen ett stort behov av fler forskare inom ämnet offentlig upphandling. Jag jobbar sedan ett antal år tillbaka ca 60-70 timmar i veckan och har ändå inte möjlighet att hinna med allt arbete, varför vi verkligen behöver fler forskare för att kunna utveckla ämnet vidare. Jag har dessutom tilldelats medel från andra bidragsgivare, varför jag själv inte kunde genomföra ytterligare forskning på området. Jag var därför verkligen glad över att AA ville doktorera och gjorde därför *allt jag kunde för att hjälpa henne*.
- Trots alla mina ansträngningar och all min hjälp lyckades AA inte att skriva en tillräckligt bra ansökan för att bli antagen som doktorand. Istället lyckades hon inte bättre än att hon blev placerad som nr 31 av 31 sökanden till doktorandutbildningen. Det faktum att AA inte blev antagen som doktorand vid Juridicum i Stockholm *beror således tillfullo på hennes egna fel och hennes egna brister*. Jag var så klart mycket besviken att hennes ansökan fick så dåliga omdömen, och inser i efterhand att den borde ha varit mer stringent och innehållit åtminstone en, helst fler, konkreta forskningsfrågor. I det skedet kunde jag emellertid inte hjälpa mer, eftersom jag då riskerade att skriva ansökan helt själv - det här var något AA hade behövt klara på egen hand.
- Jag har inte gjort något alls, inte utfört någon handling, tagit någon kontakt eller skickat något mail, haft något samtal med inblandade på något sätt för att hindra att AA blev antagen som doktorand vid Juridicum, *för att jag ville ju så gärna att hon skulle bli antagen!*
- Jag fick genom Juridicums felaktiga rutiner innan det formella beslutet var fattade reda på att AA placerats sist av alla sökanden av de sakkunniga som bedömt hennes ansökan. Jag hade aldrig tidigare varit inblandad i tillsättningen av doktorander och trodde att det fungerade på samma sätt som vid tillsättning av lektorstjänster, docenttjänster m.m. Där yttrar sig ett antal särskilt utsedda sakkunniga över ansökningarna. Yttranden är utslagsgivande och följs alltid av de nämnder som fattar de formella besluten. *Det visade sig senare att så inte var fallet och att*

Juridicum inte skulle ha lämnat ut denna information till mig. Det var emellertid så att informationen lämnades av flera olika personer, utan att någon av dessa påpekade att informationen inte var offentlig. Jag trodde därför att den, precis som med inkomna yttranden i andra tillsättningsärenden, var offentlig, alltså att det var klart att AA placerats som nr 31 av 31 sökanden och att det faktum att hon endast erhållit 1 av 5 möjliga poäng av de utsedda sakkunniga var offentlig information.

- Det här var så klart mitt ansvar att ta reda på, men min förklaring om det inte räknas som en ursäkt, är att som sagt att informationen lämnades ut helt öppet av flera vid Juridicum anställda personer utan att någon påpekade att informationen inte var offentlig.
- Jag trodde således att det redan var klart, om än ej formellt klart då det slutliga beslutet inte var fattat, att AA inte skulle antas som doktorand. Eftersom det för mig alltså stod fullständigt klart att AA inte skulle bli antagen som doktorand, kontaktade jag Konkurrensverket för att höra ifall det fanns *någon möjlighet* att spara de forskningsmedel jag ansökt om med AA som doktorand. Jag fick då beskedet att ifall AA inte antogs som doktorand skulle pengarna förfalla och istället tilldelas någon annan sökande. Konkurrensverket meddelade att det hade haft samma situation året innan, och att det inte gick att ”spara” några pengar, utan att dessa året innan istället hade tilldelats en annan sökande.
- Jag har länge varit mycket kritisk till att Konkurrensverket, som har hand om forskningsmedel för såväl forskning om offentlig upphandling som forskning om konkurrensrätt, i huvudsak endast beviljat medel till ansökningar om konkurrensforskning från vita, medelålders män – se deras hemsida. Jag ville därför gärna höra om det fanns *någon* chans att ändå spara pengarna till AA till året efter. Jag fick emellertid klart för mig att det var helt omöjligt.
- Konkurrensverket föreslog då att jag skulle ändra i min ansökan så att jag själv skulle stå som utförare, något som var fullt möjligt eftersom ansökan var ingiven i mitt namn och jag hade rätten att förfoga över den. Jag gick med viss tvekan med på förslaget och skrev om ansökan. Jag tog bort de delar där ansökan var utformad av AA och behöll de delar som helt baserades på mina tankar och idéer och mina tidigare artiklar i ämnet. Jag skrev även ett mail till Konkurrensverket helt efter deras diktamen om att jag kunde utföra projektet själv.
- Jag var dock tveksam till att själv ta över projektet. Som jag beskrivit ovan arbetar jag redan i princip dubbelt, att ta mig an ett helt nytt projekt var inte särskilt lockande. Men jag ville ändå inte låta forskningsmedlen försvinna till konkurrensrättsforskningen, så jag skrev om min ansökan. Tanken var att lysa ut en särskild doktorandtjänst för dessa medel.
- Efter att Juridicum fattat beslut om att inte anta AA som doktorand meddelade jag henne att jag istället beviljats medlen för projektet. Jag meddelade henne även att hon inte skulle kunna söka med samma ansökan till Juridicum året efter. Vi hade nämligen tidigare diskuterat att det vanligtvis är så att sökanden till doktorandutbildningen vid Juridicum måste söka med samma ansökan två år i rad för att bli antagna. Med tanke på att hennes ansökan bedömdes som så pass undermålig hade hon behövt att helt omarbete ansökan för att ha en chans att kunna bli antagen.
- Vad gäller JO:s påståenden om oriktiga uppgifter får jag påpeka att det verkar föreligga ett missförstånd - vi talar om två olika ansökningar. Den första ansökningen, som var direkt undermålig, var den som ingavs till Konkurrensverket. Den andra ansökan var den som ingavs till Juridicum.
- Den ansökan som ingavs till Konkurrensverket var ur forskningssynpunkt undermålig. Den saknade rättsfråga, var dåligt strukturerad och

UTBILDNING OCH FORSKNING

rörig. Jag försökte få till den så bra som möjligt, men det var bråttom och ansökan fick skickas in i ett klart ofärdigt skick.

- Efter att den ansökan skickats in meddelade jag AA att hon var tvungen att skriva om ansökan innan hon skickade in den till Juridicum om hon skulle ha en chans att bli antagen som doktorand. Hon gjorde det och den blev bättre. Den saknade dock fortfarande en bra rättsfråga och var inte tillräckligt strukturerad, men i det skedet kunde jag inte längre hjälpa henne, trots att hon krävde det, eftersom det i princip skulle ha inneburit att jag hade skrivit hela ansökan själv.
- Det stämmer att jag till forskningsutskottet skrev att jag ansåg att ansökan var bra, men det var ett led i mina försök och ansträngningar att få AA antagen som doktorand! Jag visste att den inte var lysande, men trodde faktiskt att den ändå var tillräckligt bra för att bli godtagen. Efter att i efterhand ha läst de övriga ansökningarna inser jag att så var tyvärr inte fallet.
- Jag beklagar verkligen att det visade sig att AA inte hade det som krävs för att antas som doktorand vid Juridicum i Stockholm. Jag hjälpte henne långt mer än jag hjälpte den andra person som vid samma tillfälle ansökte om att bli antagen som doktorand med mig som handledare, men i statsrätt. Jag lät AA använda mina tankar och idéer, använda mitt arbete i mina tidigare artiklar, jag bollade frågor med henne på telefon, jag kopierade tidigare ansökningar och betalade ur egen ficka för litteratur för att hjälpa henne. Först när jag trodde att det var helt klart att hon inte skulle antas vidtog jag åtgärder för att i första hand rädda forskningspengarna till AA, sedan för att rädda dem till upphandlingsforskningen i sig. I inget fall har jag gjort något som inneburit att AA inte kunnat antas som doktorand vid Juridicum i Stockholm eller som inneburit att hon inte erhållit medel från Konkurrensverket. Hon hade nämligen inte kunnat få del av dessa medel, eftersom hon inte lyckades bli antagen som doktorand.

I ett beslut den 21 december 2017 anförde *stf JO Wiklund* följande.

Bedömning

Inledning

Som framgått ovan har BB:s agerande utretts och prövats av universitetet. Rektorn har slagit fast att BB:s åtgärd att ge in en ny, nästan identisk, ansökan om forskningsmedel till Konkurrensverket utan att ange AA som författare till projektbeskrivningen utgjorde oredlighet i forskning. Universitetets personalansvarsnämnd har beslutat att meddela BB en varning.

Min utredning tar inte sikte på de forskningsetiska och arbetsrättsliga frågor som BB:s agerande har gett upphov till. Universitetet har prövat dessa frågor. Däremot finns det anledning för mig att göra vissa uttalanden om BB:s agerande med utgångspunkt från bl.a. bestämmelsen om saklighet och opartiskhet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Objektivitetsprincipen och tjänstemannarollen

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen). Kravet på saklighet och opartiskhet brukar benämnas objektivitetsprincipen. Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl

som ligger bakom ett beslut eller annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande har uppfattats är av betydelse (se Regeringsformen, en kommentar, Thomas Bull och Fredrik Sterzel, 3 uppl., s. 54 samt Offentlighetsprinciper, Objektivitetsprincipen, Thomas Bull, red. Lena Marcusson, s. 97 f.).

Det finns ingen i lag eller annan författning samlad reglering med uppförandekod eller motsvarande för statliga tjänstemän. Frågan om behovet av lagstiftning på området har varit aktuell vid några tillfällen (se t.ex. prop. 1997/98:136, SOU 2008:118 och prop. 2009/10:175). Ramarna för hur en tjänsteman får agera finns i stället i bestämmelser i olika författningar. Utöver den nyss nämnda bestämmelsen i regeringsformen kan nämnas bestämmelsen om tjänstefel i 20 kap. 1 § brottsbalken och regeln om tjänsteförseelse i 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning.

Den s.k. Värdegrundsdelegationen (se www.vardegrundsdelegationen.se) har i publikationen Den gemensamma värdegrunden för de statsanställda sammanställt ett antal av de grundläggande rättsliga principer som tjänstemän ska följa i sin verksamhet. När det gäller objektivitetsprincipen uttalas bl.a. följande (s. 10 f.):

En grundförutsättning är att den statsanställda aldrig i sitt arbete agerar på ett sådant sätt att förtroendet för den enskilde anställdes eller myndigheternas saklighet och opartiskhet kan rubbas. En anställd ska inte ens kunna misstänkas för att låta sig påverkas av ovidkommande önskemål eller hänsyn i sitt arbete. För den statligt anställda gäller att ett personligt ansvarstagande och den egna förmågan att göra etiska val många gånger måste ta vid.

— — —

Grundläggande krav på en statsanställd är att denne ska vara disciplinerad, och således bl.a. utföra sina arbetsuppgifter i rätt tid, pålitlig, dvs. ärlig och inte exempelvis ta emot gåvor eller förmåner som utan att vara mutor ändå kan skada allmänhetens förtroende till myndigheten, och rättvis, dvs. exempelvis inte vara partisk utan se ett problem från alla sidor. Den anställda måste även ha i åtanke att det sätt på vilket enskilda bemöts kan vara väl så viktigt för förtroendet som de faktiska åtgärder som vidtas.

Händelseförloppet i korthet

Efter kontakter med BB under 2015 skrev AA det första utkastet till den projektbeskrivning som skulle ligga till grund för ansökan om forskningsmedel från Konkurrensverket. BB gav AA återkoppling på utkastet och AA lämnade i slutet av januari 2016 in en ansökan om forskningsmedel till Konkurrensverket. I den ansökan var både AA och BB upptagna som sökande. I april 2016 ansökte AA till forskarutbildningen vid universitetet. I början av juni fick AA besked från universitetet om att hon inte hade blivit antagen som doktorand. Samma dag fick hon också veta att BB i slutet av maj hade gett in en ny ansökan om forskningsmedel i eget namn till Konkurrensverket. Projektbeskrivningen i den nya ansökan var i allt väsentligt identisk med den ursprungliga. Konkurrensverket fattade beslut om att bevilja forskningsmedel den 1 juni 2016.

BB:s kontakter med Konkurrensverket*Den nya ansökan om forskningsmedel*

Som framgått tidigare hade BB kontakter med Konkurrensverket som ledde till att hon ensam skulle utföra det forskningsprojekt som tilldelades forskningsmedlen. Vid tidpunkten för de nu aktuella kontakterna hade hon och AA gemensamt ansökt om medel till forskningsprojektet, men Konkurrensverket hade ännu inte fattat något beslut i frågan. Det är klarlagt att BB inte informerade AA om de nya kontakterna förrän efter det att Konkurrensverkets beslut var fattat. BB har i sin skrivelse till JO förklarat sitt agerande huvudsakligen enligt följande:

Hon har ”länge varit mycket kritisk till att Konkurrensverket, som har hand om forskningsmedel för såväl forskning om offentlig upphandling som forskning om konkurrensrätt, i huvudsak endast beviljat medel till ansökningar om konkurrensforskning från vita, medelålders män”. Hon ville därför höra om det fanns någon möjlighet att ”spara” forskningsmedlen till AA till året efter. Hon fick dock besked av Konkurrensverket att detta inte var möjligt utan att ”pengarna skulle förfalla” om AA inte antogs som doktorand. BB har vidare uppgett att det var Konkurrensverkets förslag att hon skulle ändra sin ansökan så att hon var ensam utförare. Hon ändrade därför ansökan på så sätt att hon ”tog bort de delar där ansökan var utformad av AA och behöll de delar där som helt baserades på BB:s tankar och idéer och BB:s tidigare artiklar i ämnet. BB skrev även ett mail till Konkurrensverket helt efter deras diktamen om att BB kunde utföra projektet själv”. Syftet med hennes åtgärder var att i första hand rädda forskningsmedlen till AA och i andra hand till upphandlingsforskningen.

JO har tagit del av ett brev som en tjänsteman vid Konkurrensverket skickade till AA den 7 juli 2016 med anledning av att AA frågade om vad som hade hänt med hennes ansökan. I brevet anfördes bl.a. följande:

Den 23 maj 2016 blev Konkurrensverket, via e-post, informerade om att denna ansökan inte längre var aktuell då du inte blivit antagen som doktorand vid Stockholms universitet. BB lämnade vid samma tillfälle förslag om att revidera ingiven ansökan fast då med henne själv som utförare.

— — —

Efter att ha läst igenom ditt mejl och den mejlväxling du har haft med [en tjänsteman vid universitetet] kan vi endast försäkra dig om att Konkurrensverket inte gett uttryck för en önskan att utesluta dig från BB:s forskningsansökan [...]. Vi vill dock tillägga att det, från Konkurrensverkets sida, självklart inte fanns något hinder för BB att ha med dig eller någon annan deltagare i det nya och reviderade projektet, t.ex. som forskningsassistent.

Jag konstaterar att tjänstemannen vid Konkurrensverket och BB verkar ha olika uppfattning i frågan om vems initiativet till den nya ansökan var. Utformningen av BB:s mejl gör att det framstår som osannolikt att detta skulle ha skrivits ”helt efter deras diktamen”. Jag har dock avstått från att utreda den frågan ytterligare eftersom det inte är sannolikt att en fortsatt utredning skulle ge någon klarhet i frågan om mejlet från BB föregicks av andra kontakter, möjligen via telefon, där saken diskuterades.

Oavsett hur det kom sig att BB gav in en ny ansökan konstaterar jag att detta gjordes bakom den tidigare medsökandens rygg. Det går inte att dra någon annan slutsats än att BB därvid agerade i eget intresse. Hon måste också ha insett att det fanns risk för att detta kunde få betydande konsekvenser för AA:s del.

AA:s kontakter med Konkurrensverket ledde i sin tur till att Konkurrensverket frågade BB vem som hade skrivit den ansökan som hon hade gett in i eget namn. I ett mejl den 14 juni 2016 svarade BB följande:

Projektbeskrivningen i den första ansökan var skriven av mig och AA tillsammans och hämtade inspiration från de två artiklar jag tidigare publicerat om offentlig upphandling. I den reviderade ansökan skrev jag om vissa delar så att ansökan var baserad på mina två tidigare artiklar. [...]

Jag kan fullständigt garantera att alla konstateranden om gällande rätt som presenteras i den nu beviljade ansökan och de ämnen som avser att undersökas bygger på de idéer och undersökningar som jag har påbörjat i dessa artiklar. AA hade således i den första ansökan inte någon egen forskningsidé, ett faktum som tyvärr gjorde att hon av Juridicum inte ansågs lämplig för en forskarkarriär. Samtliga idéer i den ansökan som nu beviljats bidrag bygger vidare på mina tidigare forskningsresultat.

Inför universitetets prövning av antagningen till doktorandutbildningen lämnade BB ett s.k. handledaryttrande. I detta anförde hon bl.a. följande:

AA kontaktade mig i augusti 2015 som presumtiv handledare och vi har sedan dess haft regelbunden kontakt och diskuterat hennes ansökan och projektets utformning. AA har dock helt på egen hand arbetat fram projektbeskrivningen och ansökan till forskarutbildningen. Jag har emellertid läst den slutliga versionen av projektbeskrivningen och finner projektet som mycket intressant och högaktuellt. Utformning håller dessutom en mycket hög kvalitativ nivå, vilket visar på AA:s potential som forskare.

Vid en jämförelse mellan de två projektbeskrivningar som gavs in till Konkurrensverket är det uppenbart att de är i det närmaste identiska. Av BB:s sätt att uttrycka sig i mejlet till Konkurrensverket får man intrycket att hon har arbetat om projektbeskrivningen. Det framgår dock av utredningen i övrigt att så inte var fallet. Jag konstaterar också att hon lämnade olika uppgifter om projektbeskrivningens tillkomst i handledaryttrandet respektive till Konkurrensverket.

BB:s agerande i kontakterna med Konkurrensverket strider mot kravet på saktlighet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Särskilt om avslöjandet av antagningsbeslutet

Den 23 maj 2016, cirka två veckor innan AA fick antagningsbeskedet från Stockholms universitet, mejlade BB Konkurrensverket och anförde bl.a. följande:

Tyvärr måste jag meddela att AA inte kommer att antas som doktorand vid Juridicum, Stockholms universitet. Det innebär att den ansökan vi skrivit [...] inte kommer att genomföras som ett doktorandprojekt. Den här informationen är ännu inte offentlig, varför jag uppskattar om ni inte sprider den utanför Konkurrensverket.

Universitetets beslut om antagning fattas vid ett sammanträde. Detta är visserligen inte offentligt, men det finns inte någon sekretessregel som hindrar att deltagare vid sammanträdet – eller andra tjänstemän vid universitetet som har

tagit del av vad som har avhandlats där – sprider informationen. Inte heller kan man säga att det ligger i sakens natur att tjänstemän i allmänhet har tystnadsplikt för innehållet i beslut som ännu inte har expedierats. Tvärtom gäller rätten till yttrandefrihet (2 kap. 1 § regeringsformen) även mellan tjänstemän vid myndigheter (se t.ex. Wennergren, Offentlig förvaltning i arbete, 3 uppl., s. 130 f.).

Frågan om hur tjänstemän bör förhålla sig till information om ännu inte fattade eller expedierade beslut måste bedömas från fall till fall. Att iaktta diskretion är ytterst en omdömesfråga eller – som saken tidigare har uttryckts – en hederssak (Wennergren, a.a., s. 131). Att man som tjänsteman inte avslöjar innehållet i ett kommande beslut betraktas sannolikt i de flesta fall som en självklarhet. Ett tungt vägande skäl till att avstå är att beslutet kan ändras till dess det har expedierats och att ett besked i förväg därför riskerar att ge fel förväntningar. Det går dock inte att utesluta att det i vissa situationer kan finnas godtagbara skäl att meddela det förväntade innehållet i ett ännu inte fattat eller expedierat beslut till någon utanför den egna myndigheten, förutsatt att uppgifterna inte omfattas av sekretess.

BB har uppgett att avsikten med att lämna informationen till Konkurrensverket endast var att ta reda på om det var möjligt att ”spara” anslaget till senare. För egen del anser jag inte att det av det skälet var motiverat att ta den kontakten med Konkurrensverket. Hon borde i stället ha avvaktat universitetets beslut i antagningsfrågan och sedan tagit ställning till fortsatta åtgärder när det gällde forskningsprojektet. Det var alltså enligt min mening olämpligt att lämna uppgifterna även med den utgångspunkt som BB uppgett att hon haft.

Dessutom konstaterar jag att BB i något skede – senast i samband med att hon gav in den reviderade ansökan – valde att utnyttja informationen om det förväntade antagningsbeslutet i eget intresse: Att Konkurrensverket fick information i det aktuella avseendet var en nödvändig förutsättning för att BB skulle kunna lämna in den nya ansökan om forskningsmedel. Som jag har uttalat ovan var det inte förenligt med kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen att utesluta AA från ansökan bakom hennes rygg.

Mejlet till AA

Samma dag som AA tog emot universitetets antagningsbesked fick hon följande mejl från BB:

Så tråkigt att du inte blev antagen. Jag har pratat med ansvarige för din ansökan och han menade att din ansökan var ”lösig”, inte hade en bra rättsfråga och helt enkelt inte var akademisk.

Tyvär visade det sig att du endast fick 1 av 5 möjliga poäng, vilket gör det uteslutet att du skulle antas nästa år. Jag var tvungen att ringa Konkurrensverket och meddela det här. Kunde du inte antas kunde de inte ge dig pengarna och de fick ge dem till någon annan. De ville då att jag skulle genomföra projektet istället, eftersom pengarna annars skulle vara förloerade för upphandlingsforskningen. Det var alltså en fråga om att ge pengarna till mig eller till någon manlig konkurrensrättare och av politiska skäl ville de hellre att pengarna gick till Upphandlingsrätten. Jag tackade under de omständigheterna ja och kommer alltså att själv genomföra projektet.

Jag skulle gärna ha plockat in dig som doktorand för att göra jobbet, men med den poängen du fick är det helt enkelt inte möjligt.

Det har till att börja med kommit fram att informationen om antalet poäng var fel. Ansökan hade fått två poäng. Inte heller fanns det täckning för påståendet att det var uteslutet att AA skulle antas nästa år. Kommande års antagning beslutas naturligtvis utifrån kommande års ansökningar. BB borde ha försäkrat sig om att informationen var korrekt innan hon lämnade den.

Som mejlet har utformats får man intrycket att BB endast har återgett vad någon annan har uttalat om ansökans kvalitet. Oavsett hur det förhöll sig med den saken var det olämpligt att lämna informationen till AA med de ordvalen.

BB:s mejl till AA står i strid med bestämmelsen om saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

BB:s uppgifter till JO

Som redovisats ovan har BB gett in ett eget yttrande till JO efter det att JO hade begärt att rektor för Stockholms universitet skulle yttra sig. I JO:s remiss angavs att berörd tjänsteman borde ges tillfälle att lämna synpunkter. BB:s yttrande inleddes på följande sätt:

Jag vill tacka för den här möjligheten att yttra mig över det utkast som JO har översänt till Stockholms universitet.

Som har framgått ovan meddelade BB Konkurrensverket innehållet i det ännu inte formellt fattade antagningsbeslutet. I sitt yttrande till JO har hon anfört följande:

Jag fick genom Juridicums felaktiga rutiner innan de formella besluten var fattade reda på att AA placerats sist av alla sökanden av de sakkunniga som bedömt hennes ansökan. Jag hade aldrig tidigare varit inblandad i tillsättningen av doktorander och trodde att det fungerade på samma sätt som vid tillsättningen av lektorstjänster, docenttjänster m.m. Där yttrar sig ett antal särskilt utsedda sakkunniga över ansökningarna. Yttrandena är utslagsgivande och följs alltid av de nämnder som fattar de formella besluten. *Det visade sig senare att så inte var fallet och att Juridicum inte skulle ha lämnat ut denna information till mig.* Det var emellertid så att informationen lämnades av flera olika personer, utan att någon av dessa påpekade att informationen inte var offentlig. Jag trodde därför att den, precis som med inkomna yttranden i andra tillsättningsärenden, var offentlig, alltså att det var klart att AA placerats som nr 31 av 31 sökanden och att det faktum att hon endast erhållit 1 av 5 möjliga poäng av de utsedda sakkunniga var offentlig information.

— — —

Jag trodde således att det redan var klart, om än ej formellt klart då det slutliga beslutet inte var fattat, att AA inte skulle antas som doktorand.

I det tidigare redovisade mejlet till Konkurrensverket uppgav hon dock, i samband med att hon meddelade att AA inte skulle antas som doktorand, följande:

Den här informationen är ännu inte offentlig, varför jag uppskattar om ni inte sprider den utanför Konkurrensverket.

Mejlet till Konkurrensverket kan inte uppfattas på något annat sätt än att BB var införstådd med att informationen inte var offentlig, i den meningen att den inte var allmänt tillgänglig. De uppgifter som hon har lämnat till JO framstår alltså inte som sanningsenliga i den delen.

UTBILDNING OCH FORSKNING

I sin skrivelse till JO har BB också anfört följande:

Konkurrensverket föreslog då att jag skulle ändra min ansökan [*detta avser alltså den gemensamma ansökan, JO:s anm.*] så att jag själv skulle stå som utförare, något som var fullt möjligt eftersom ansökan var ingiven i mitt namn och jag hade rätten att förfoga över den. Jag gick med viss tvekan med på förslaget och skrev om ansökan. Jag tog bort de delar där ansökan var utformad av AA och behöll de delar som helt baserades på mina tankar och idéer och mina tidigare artiklar i ämnet.

Den ansökan som BB gav in i eget namn är i stort sett identisk med den gemensamma ansökan. Den huvudsakliga ändring som har gjorts är att AA:s namn och cv har tagits bort. Ansökan skiljer sig också på så sätt att begäran om anslag sattes ned eftersom anslaget bara skulle täcka kostnader för en forskare. Själva kärnan i ansökan, projektbeskrivningen, är i det närmaste identisk.

Det framstår som uppenbart att inte heller de uppgifter som BB har lämnat till JO i den här delen är sanningsenliga.

Statliga tjänstemän ska lämna de upplysningar och yttranden som JO begär (13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen). Bestämmelsen innebär bl.a. att en tjänsteman som lämnar uppgifter på JO:s begäran har en sanningsplikt (se SOU 1985:26 s. 195 f.). I det nu aktuella fallet har JO begärt att rektorn ska yttra sig. Av JO:s remiss framgick även att BB borde ges tillfälle att lämna synpunkter. Det är uppenbart att BB hade tagit del av JO:s remiss när hon skrev sitt yttrande. Under de förhållandena omfattades hon av sanningsplikten.

BB har i strid med bestämmelsen i 13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen lämnat oriktiga uppgifter om sitt eget agerande till JO.

Sammanfattning och avslutande synpunkter

BB har genom att ge in en ny ansökan om forskningsmedel endast i eget namn bakom AA:s rygg, och genom att lämna oriktiga uppgifter om ansökan till Konkurrensverket, agerat i strid med 1 kap. 9 § regeringsformen. Även hennes sätt att uttrycka sig gentemot AA står i strid med den bestämmelsen. BB har dessutom i strid med bestämmelsen i 13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen lämnat oriktiga uppgifter i sitt yttrande till JO. Sammantaget förtjänar BB allvarlig kritik för sitt agerande.

Övrigt

Det som i övrigt har tagits upp av AA eller BB ger inte tillräcklig anledning till någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

En skolsköterska genomförde en hälsokontroll av en elev utan att först kontakta elevens vårdnadshavare

(Dnr 7313-2016)

Beslutet i korthet: En skolsköterska genomförde en hälsokontroll av en nio-årig elev utan att först kontakta elevens vårdnadshavare. Vid hälsokontrollen talade skolsköterskan med eleven om hennes vikt och överlämnade vissa handlingar till henne, bl.a. en viktkurva och ett papper där det fanns en notering om hennes viktökning.

En vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § föräldrabalken). När det är fråga om små barn är det alltid vårdnadshavaren som fattar beslut för barnets räkning. Det innebär att om patienten är ett litet barn måste hälso- och sjukvårdspersonal samråda med barnets vårdnadshavare om hur vården ska utformas och genomföras.

JO kritiserar skolsköterskan för att hon inte kontaktade elevens vårdnadshavare innan hon genomförde hälsokontrollen. Skolsköterskan får också kritik för att hon talade med eleven om hennes vikt utan att först ha diskuterat med vårdnadshavaren hur frågan skulle tas upp och för att hon överlämnade de aktuella handlingarna direkt till eleven. JO uttalar att skolsköterskan hade kunnat skicka materialet till vårdnadshavaren eller överlämna det på något annat sätt.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på skolsköterskan BB vid Karolinerkolan i Melleruds kommun.

AA uppgav bl.a. följande: Hennes dotter CC går i årskurs 3 vid Karolinerkolan. Den 23 november 2016 blev AA kontaktad av skolsköterskan som berättade att hon tidigare samma dag hade genomfört en hälsokontroll av CC, eftersom några lärare hade noterat att CC hade gått upp i vikt. Skolsköterskan uppgav att hon inte hade berättat för CC att det var lärarna som hade påpekat viktökningen. När CC kom hem från skolan grät hon. CC hade med sig fem broschyrer om vikt och kost, sin viktkurva samt ett papper där bl.a. noteringen ”ökat 8 kg på 1 år, sluta med socker” hade gjorts. Handlingarna låg inte i ett förslutet kuvert. CC berättade att skolsköterskan hade sagt att lärarna tyckte att hon hade blivit tjock. Skolsköterskan borde ha kontaktat AA innan hon genomförde en hälsokontroll av hennes dotter. Skolsköterskan borde inte ha pratat med CC om mat och vikt utan att först ta upp saken med AA.

Utredning

JO begärde att Kultur- och utbildningsnämnden i Melleruds kommun skulle yttra sig över det som AA hade uppgett i sin anmälan. Nämnden anförde i ett remissvar bl.a. följande (bilagorna har utelämnats):

Händelsebeskrivning:

Klassläraren för den berörda eleven uppmärksammade 2016-11-23 den aktuella skolsköterskan på att en elev gått upp i vikt. Detta uppmärksammades även vid tre tidigare tillfällen 2013, 2014 och 2015 av dåvarande skolsköterska. Vårdnadshavaren blev vid dessa tillfällen informerad.

Klassläraren frågade skolsköterskan om det skulle göras någon hälsokontroll på klassen och att man då kunde kolla hur den berörda elevens viktkurva såg ut. Senare på dagen hämtade skolsköterskan eleven och gjorde en hälsokontroll med mätning av längd, vikt, syn, rygg och hörsel. Skolsköterskan pratade i samband med hälsokontrollen med eleven om att hen ökat i vikt, men pratade i positiva ordalag om att du kommer säkert att växa ut på längden och det är ingen fara vi ska bara kolla.

Hon har även skickat med eleven broschyrer kring mat och hälsa samt viktkurvan. Skolsköterskan ringde upp elevens vårdnadshavare efter hälsokontrollen, föräldern blev då mycket upprörd över att skolsköterskan inte kontaktat vårdnadshavaren innan hon vägde och pratade med eleven om elevens vikt.

När skolans rektor som är skolsköterskans chef fick vetskap om detta dagen därpå 24/11 uppmanades skolsköterskan att ringa upp vårdnadshavaren.

Efter händelsen på den aktuella skolan med den nyanställda skolsköterskan har rektor uppmärksammat/förtydligat elevhälsans rutiner när ett elevärende uppstår för hela skolans personal enligt följande:

- All kontakt med enskilda elever (som inte är av medicinsk karaktär) lyfts till elevhälsan.
- Förälder skall alltid kontaktas innan åtgärder görs kring elever, inga samtal kring elevers ohälsa om inte förälder är underrättad. Dessa punkter diskuterades för att förstärka skyddsnetet för elever och föräldrar.
- Rektor har haft en genomgång av skolans lokala elevhälsoplan med all personal på skolan, bilaga 1.

Melleruds kommuns syn på händelsen:

Vårdnadshavare skriver att eleven berättat att skolsköterskan sagt att lärarna tycker att jag blivit tjock. Skolsköterskan uppger dock till sin chef att hon sagt att ”eleven har ökat i vikt” men aldrig sagt till eleven att lärarna sagt att hen är tjock.

Skolsköterskan skickade med eleven hälsobroschyrer om mat och hälsa samt elevens viktkurva. Melleruds kommun anser att vårdnadshavare alltid ska kontaktas innan åtgärder görs kring elever och inga samtal kring elevers ohälsa om inte förälder är underrättad. Undantaget är om eleven själv inte vill vårdnadshavare skall informeras (gäller oftast äldre elever). Den aktuella skolsköterskan var nyanställd och hade arbetat tre veckor innan händelsen. Eleven har inte varit frånvarande från skolan på grund av händelsen.

Efter händelsen på den aktuella skolan med den nyanställda skolsköterskan har rektor uppmärksammat/förtydligat elevhälsans rutiner när ett elevärende uppstår för all personal på skolan. Huvudmannen har tagit del av rutinerna.

Till remissvaret bifogade nämnden Karoliner skolans lokala plan för elevhälsa samt kultur- och utbildningsförvaltningens barn- och elevhälsoplan.

AA kommenterade remissvaret.

I ett beslut den 20 november 2017 anförde *stf JO Nordenfelt* följande.

Rättslig reglering m.m.

En hälsokontroll som en skolsköterska genomför av en enskild elev utgör hälso- och sjukvård. Bestämmelserna i 6 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, är därmed tillämpliga. Enligt 6 kap. 1 § PSL ska vården så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Patienten ska visas omtanke och respekt.

Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § föräldrabalken). Vårdnadshavaren ska därvid i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

När det är fråga om små barn är det alltid vårdnadshavaren som fattar beslut för barnets räkning. Det innebär att om patienten är ett litet barn måste hälso- och sjukvårdspersonal samråda med barnets vårdnadshavare om hur vården ska utformas och genomföras.

För elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa (2 kap. 25 § skollagen [2010:800]). Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator.

Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller (2 kap. 27 § skollagen). Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Socialstyrelsen och Skolverket har tagit fram en gemensam vägledning för elevhälsan (tredje upplagan publicerades den 17 november 2016). Vägledningen är tänkt att vara ett kunskapsstöd och beslutsunderlag för elevhälsoarbetet. I vägledningen anförs bl.a. följande om hälsobesök:

I hälsobesöken ingår att bedöma elevens allmänna hälsotillstånd, tillväxt, utveckling och inläring.

Ett nära samarbete med elev och vårdnadshavare är viktigt när hälsobesöken genomförs. (s. 129)

Hälsobesöken är ett bra tillfälle att uppmärksamma elevens matvanor och fysiska aktivitet. Detta kan till exempel göras genom att skolsköterskan eller skolläkaren

- ställer skriftliga eller muntliga frågor, helst strukturerade, om elevens matvanor och fysiska aktivitet inför eller vid alla ordinarie hälsobesök
- mäter elevens längd och vikt vid alla ordinarie hälsobesök och noterar BMI (kroppsmasseindex)

UTBILDNING OCH FORSKNING

- samtalar med alla elever om vikten av goda matvanor och fysisk aktivitet utifrån ett hälsofrämjande förhållningssätt, gärna vid varje ordinarie hälsobesök (s. 130)

Vid samtal om matvanor och fysisk aktivitet är det viktigt att ta hänsyn till elevens ålder och mognad. (s. 131)

I en bilaga till vägledningen finns information om de specifika hälsoundersökningarna, t.ex. kontroll av längd och vikt. I bilagan anges bl.a. följande:

Syftet med att mäta barnets längd och vikt är att följa barnets tillväxt för att vid avvikelse från förväntad utveckling bedöma orsakerna till avvikelsen och ta ställning till vidare åtgärder.

Det är också viktigt att personalen som genomför mätningarna har ett empatiskt förhållningssätt och är medvetna om sina egna värderingar kring både övervikt och fetma samt undervikt. [...] Elever och vårdnadshavare ska mötas med samma respekt oavsett vad vikt- och längdmätningarna visar. [...] Vidare kan det vara bra att komma överens med elever och vårdnadshavare om hur man ska tala om elevens eller familjens övervikt. [...] Så långt det är möjligt är det bra om man talar om elevens möjlighet att förändra levnadsvanor utan att fokusera på vikt. (s. 183–184)

Bedömning

Hösten 2016 gick AA:s dotter CC i årskurs 3 vid Karolinerkolan. Den 23 november 2016 uppmärksammade CC:s klasslärare skolsköterskan på att flickan hade gått upp i vikt. Samma dag genomförde skolsköterskan en hälsokontroll där hon bl.a. mätte och vägde CC. Skolsköterskan kontaktade AA efter hälsokontrollen.

Jag har inga synpunkter på skolsköterskans bedömning att en hälsokontroll skulle genomföras. Som redovisas ovan har dock vårdnadshavaren rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § föräldrabalken). När det är fråga om hälso- och sjukvård som rör små barn ska samråd alltid ske med barnets vårdnadshavare. Jag instämmer därför i nämndens bedömning att skolsköterskan borde ha kontaktat AA innan det kunde komma i fråga att genomföra en hälsokontroll av CC.

När det gäller skolsköterskans agerande i samband med hälsokontrollen vill jag anföra följande:

Nämnden har tillbakavisat AA:s uppgift om att skolsköterskan vid hälsokontrollen skulle ha sagt till CC att lärarna tyckte att hon hade blivit tjock. Ord står mot ord i denna del, och det är min bedömning att ytterligare utredningsåtgärder inte skulle klarlägga saken.

Nämnden har vidgått att skolsköterskan tog upp med CC att hon hade ökat i vikt, men har uppgett att hon i samband med det pratade i positiva ordalag om bl.a. att CC ”kommer säkert att växa ut på längden”. Vid tidpunkten för hälsokontrollen var CC bara nio år. Enligt min mening borde skolsköterskan inte ha talat med CC om hennes vikt utan att först ha diskuterat med CC:s vårdnadshavare hur frågan skulle tas upp.

Det är vidare klarlagt att skolsköterskan i samband med hälsokontrollen gav CC broschyrer om mat och hälsa samt hennes viktkurva. Nämnden har inte invänt mot AA:s beskrivning av hur handlingarna överlämnades till CC eller mot uppgiften om att det fanns en handskreven notering om viktökningen på en av handlingarna. Jag är kritisk till skolsköterskans agerande även i denna del. Skolsköterskan hade kunnat skicka materialet till vårdnadshavaren eller lämna över det på annat sätt. Att överlämna handlingarna direkt till CC som kunde ta del av dem var, särskilt med hänsyn till den handskrivna noteringen, inte lämpligt.

Sammanfattningsvis ska skolsköterskan kritiseras både för att hälsokontrollen genomfördes utan att CC:s vårdnadshavare hade kontaktats och för sitt agerande i samband med hälsokontrollen.

Ärendet avslutas.

Det var inte förenligt med kravet på saklighet och opartiskhet i regeringsformen att en rektor i information till elevernas vårdnadshavare uttryckte sina personliga åsikter om asylförfarandet

(Dnr 7627-2016)

Beslutet i korthet: En rektor skickade information till elevernas vårdnadshavare. Informationen handlade om elever som sökte asyl i Sverige och innehöll rektorns personliga åsikter om asylförfarandet samt de beslut som fattas där. Rektorn kritiseras för att informationen inte var förenlig med kravet på saklighet och opartiskhet i regeringsformen.

Anmälan

AA klagade i en anmälan på rektorn BB vid Nordhemsskolan i Göteborg. Han framförde i huvudsak följande:

BB har i sin roll som rektor använt Hjärmtorget, Göteborgs stads informations- och kommunikationsverktyg för skolor, för att uttrycka politiska ställningstaganden och kritik mot andra myndigheters tjänsteutövning. En rektor ska inte använda de kanaler som tillhör skolmyndigheten för detta ändamål.

AA bifogade det anmälda meddelandet vilket hade i huvudsak följande lydelse:

Under de senaste veckorna har vi på skolan upplevt något som vi aldrig någonsin tidigare varit med om. Därav detta meddelande.

Under föregående läsår tog Nordhemsskolan emot ett förhållandevis stort antal nyanlända ungdomar från bland annat Afghanistan, Syrien och Somalia. I många fall var det ensamkommande barn som på olika sätt lämnat sin kaotiska tillvaro för att söka trygghet i Sverige. Svensk skola är en trygghet. Nordhemsskolan är en trygg skola. Efter månader på flykt landade de fysiskt och psykiskt trötta ungdomarna plötsligt i en trygg miljö, en tillvaro att återigen börja hoppas och tro. De blev elever här på Nordhemsskolan. Ambitionen, kraften och viljan hos de här eleverna är makalös! Samti-

UTBILDNING OCH FORSKNING

digt kan var och en förstå pressen och anspänningen hos ett barn som konstant funderar på om ens familj är i livet. Och om de är det, var befinner de sig i så fall?

Utöver detta så har den segdragna asylprocessen slitit på många. Det är inte lätt att konstant längta efter sin mamma, leva i ovisshet om man får stanna i Sverige samtidigt som man ska lära sig ett helt nytt språk. Ni läste rätt – om man får stanna. För många av våra elever så har asylprocessen pågått i 15 månader. Under denna period så har de bosatt sig i ett familjehem, fått en god man och en socialsekreterare. Vid sina intervjuer på migrationsverket frågas de ut i timtal. I vissa fall ifrågasätts deras utsagor och i flera fall har migrationsverket ansett att de historier man berättat inte varit tillräckligt detaljerade vilket därför har lett till avslag. Barnet får inte stanna i Sverige.

De senaste veckorna har något skett. Plötsligt en dag kommer inte en av våra elever till skolan. När vi väl får kontakt visar det sig att eleven som igår var 16 år gammal fått ett beslut från migrationsverket om en ny ålder. En tjänsteman har beslutat att den nya åldern är 18 år. Därmed är man vuxen och fråntas sin familjehemsplacering, sin god man samt sin socialsekreterare. Eleven har blivit vuxen och tillsammans med detta beslut så får man också reda på att man fått avslag på sin ansökan om asyl. Barnet får inte stanna i Sverige och därmed inte på Nordhemsskolan.

Proceduren har upprepat sig. Fler elever har plötsligt gått från att vara barn till att bli vuxna.

Som rektorer och medmänniskor vänder vi oss mot detta förfarande. Att godtyckligt skriva upp en ålder på en människa, frånta denna människa stora delar av det sociala skyddsnetet och därutöver beröva, i detta fall, våra elever, rättigheten till att gå i skolan tar vi med all kraft avstånd ifrån. Vi skriver detta för att vi [*inte, JO:s anm.*] kan tiga om det som just nu händer.

Hos oss kommer alla elever som är inskrivna på Nordhemsskolan att vara välkomna tills den dag de skrivs ut och detta oavsett ålder.

//Med vänlig hälsning BB

Rektor Nordhemsskolan

Utredning

Stadsdelsnämnden Majorna-Linné uppmanades att yttra sig över vad som framförts i anmälan. Yttrandet skulle innehålla en redogörelse för handläggningen och stadsdelsnämndens bedömning av denna.

Stadsdelsnämnden Majorna-Linné beslutade att översända förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt eget yttrande:

Bakgrund

Under läsåret 2015–2016 tog Nordhemsskolan emot ett förhållandevis stort antal nyanlända på grund av rådande världsläge. Skolan har strävat efter att ge dessa elever en trygg och bra skolgång. Några av eleverna inskrivna på Nordhemsskolan påverkades av de ålderssuppskrivningar som Migrationsverket genomförde under hösten 2016, vilket bland annat har lett till att elever inte kunnat slutföra sin planerade grundskoleutbildning på Nordhemsskolan. Rektor på skolan informerade vårdnadshavare om dessa förändringar, samt sin egen bedömning av dem, och använde sig av Göteborgs Stads officiella kommunikationskanal mellan skola och hem, Hjärtorget. Kanalen används bland annat för direktkommunikation till vårdnadshavare samt kommunikation kopplad till lärandet för eleverna.

Förvaltningens överväganden

Förvaltningen fick kännedom om den skrivning som rektor på Nordhems-skolan, i början på december 2016, skickat ut till vårdnadshavare på Nordhemsskolan genom informationsbrev via Hjärntorget. Samtal fördes omgående mellan berörd rektor och stadsdelsdirektör respektive berörd rektor och områdeschef, där det klargjordes att Göteborgs Stads officiella kommunikationskanaler inte ska användas för uttryckande av vare sig politiska ställningstaganden eller kritik mot andra myndigheters tjänsteutövning. Det påtalades i dessa samtal också att befattningshavare som privatpersoner däremot har rätt att uttrycka dessa åsikter. Som ett led i tydliggörandet av hur Göteborgs Stads officiella kommunikationskanaler ska användas har dialog kring riktlinjer också förts i den ledningsgrupp som alla rektorer i stadsdelen ingår i.

Genom vidtagna åtgärder anser förvaltningen att ärendet är behandlat och omhändertaget.

AA gavs möjlighet att kommentera remissvaret.

I ett beslut den 20 mars 2018 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen (RF) ska den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen iakttä saklighet och opartiskhet.

Den information som en företrädare för en myndighet lämnar till enskilda omfattas av RF:s krav på saklighet och opartiskhet. Det innebär bl.a. att det ska vara sakligt motiverat att ge spridning åt uppgifterna. Kravet på opartiskhet innebär bl.a. att informationen ska vara allsidig och objektiv (jfr JO 2010/11 s. 616, JO:s dnr 4935-2009).

Det ifrågasatta meddelandet skickades genom Göteborgs stads officiella kommunikationskanal mellan skola och hem. Meddelandet innehöll information om den aktuella situationen vid skolan och om hur skolan avsåg att hantera denna. Det ifrågasätts inte att skolan i och för sig kunde ha anledning att lämna information av sådant slag. Det har emellertid inte framkommit något sakligt skäl för rektorn att i detta sammanhang ge uttryck för sina personliga åsikter om asylförfarandet och de beslut som fattas där. Detta var inte förenligt med kravet på saklighet och opartiskhet i regeringsformen. Rektorn ska därför kritiserats.

Vad som i övrigt har framförts ger inte anledning till några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.

En skollednings visitation av elevskåp ansågs inte utgöra en husrannsakan i regeringsformens mening

(Dnr 7914-2016)

Beslutet i korthet: Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot husrannsakan.

Eleverna på en skola hade tillgång till var sitt elevskåp som de hade egna lås till. Av kommunens rutiner för drogfri skola samt information om elevskåp framgick att skåpen var skolans egendom och utlånades till elever för förvaring av skolrelaterat material. Vidare framgick att skolan hade rätt att öppna skåpen vid misstanke om att något otillåtet förvarades där.

Den 9 december 2016 sökte skolans rektor igenom ett antal elevskåp. Föräldrarna till en av eleverna anmälde rektorn till JO och hävdade att rektorns agerande stred mot reglerna i regeringsformen och mot skolans riktlinjer.

JO konstaterar att elevskåpen, med hänsyn till syftet med dem och de villkor under vilka eleverna får låna dem av skolan, inte kan anses vara slutna förvaringsutrymmen i förhållande till skolan. Åtgärden från skolledningens sida att visitera skåpen var därför inte att anse som en husrannsakan i regeringsformens mening.

JO kommer fram till att det inte finns någon anledning att kritisera visitationen av elevskåpen.

Anmälan

I en anmälan till JO den 19 december 2016 klagade AA och BB på rektorn för Stenungskolan i Stenungsunds kommun. De uppgav bl.a. följande:

Deras 13-åriga dotter går på Stenungskolan. På skolan hade eleverna tillgång till var sitt elevskåp, som de hade egna lås till. Skolan hade inte tillgång till några extranycklar. Den 9 december 2016 hade rektorn sökt igenom dotterns och hennes klasskamraters elevskåp. Dottern hade inte meddelats misstanke om något som skulle kunna utgöra grund för en sådan åtgärd. Hon kunde med hänsyn till sin beroendeställning till rektorn inte heller anses ha samtyckt till intrånget. Rektorns agerande stred mot reglerna i regeringsformen om bl.a. husrannsakan och mot skolans riktlinjer.

Till anmälan fogades ett dokument med kommunens rutiner: Drogfri skola (dnr 847/12) inklusive bilagor. Av dokumentet framgick bl.a. följande:

Skolans rättigheter och skyldigheter i samband med visitation av elevskåp

I skolans arbete med att aktivt bekämpa drogmissbruk är det viktigt att skolan har möjlighet att öppna och visitera de elevskåp som eleverna har tillgång till på skolan. Syftet med skåpen är att eleverna ska ha någonstans att förvara framför allt de läromedel som behövs för skolarbetet. Detta innebär att endast skolrelaterat material får finnas i skåpen. Mot bakgrund av detta syfte och utifrån att skåpen är skolans egendom, har skolans personal rätt att öppna och visitera elevskåpen vid misstanke om att något otillåtet förvaras där. Visitationen av skåpet får dock inte göras mer ingående än vad

som är nödvändigt med hänsyn till undersökningens syfte att säkerställa ordningen i skolan. Rektor eller den rektor delegerat uppgifter till visiterar skåpet, alltid tillsammans med någon mer person ur skolans personal.

I bilagan ”Information om elevskåp” angavs följande:

Regler för användande av elevskåp

Skåpet är skolans egendom och utlånas till eleven för förvaring av läromedel och annat skolrelaterat material, väska och ytterkläder.

Värdesaker bör ej förvaras i skåpet. Eventuell förvaring av värdesaker sker på egen risk.

Föremål förbjudna enligt lag, eller av ordningsskäl otillåtna föremål får ej förvaras i skåpet.

Kladd, klistermärken eller skadegörelse på och i eget eller andras skåp följs alltid av kontakt med hemmet. Rätten att disponera skåp kan dras in och skada skall alltid ersättas.

Skolan har rätt att öppna skåpet vid misstanke om att något otillåtet förvaras där. I första hand ges eleven möjlighet att själv öppna skåpet i närvaro av två företrädare för skolan. Om detta inte är möjligt har skolan rätt att öppna skåpet. Föräldrarna informeras om åtgärden.

Byte av skåp mellan elever är inte tillåtet.

Utredning

JO begärde att Kommunstyrelsen i Stenungsunds kommun skulle yttra sig över det som AA och BB hade anfört i sin anmälan. I ett yttrande, undertecknat av kommunstyrelsens ordförande, anförde kommunstyrelsen bl.a. följande:

Ärendet

Bakgrund

Kommunen har med anledning av anmälan till JO förvissat sig om händelseförloppet genom samtal med rektorn för den aktuella skolenheten. Rektorn har till kommunen uppgett följande.

Alla elevskåp i skolan har eller kommer att undersökas under läsåret 2016/2017. Bakgrunden är den lokala problembilden runt äldre elever i allmänhet och elever i årskurs sju i synnerhet. Förekomsten av tobak och alkohol har upplevts som anmärkningsvärd under senare år med sin kulmen under hösten 2016. Elever på den för anmälan aktuella grundskolenheten har under föregående och pågående läsår frekvent handlat alkohol av varandra inuti och i anslutning till skolan. Skolans geografiska placering, centralt i kommunen, bedöms även haft viss inverkan på förekomsten av alkohol. En kontroll av samtliga skåp för att dels stävja alkoholhandeln, dels visa att handeln är oacceptabel, bedömdes som lämplig åtgärd.

Genomförande

Redogörelsen nedan utgår ifrån det aktuella fallet även om kontrollförfarandet i allt väsentligt ser likadant ut vid varje öppning av skåp.

Rektorn inledde ett lektionstillfälle med att informera om att hela klassens skåp kommer att kontrolleras, varför en kontroll genomförs samt att ingen misstänks för något. Medan lektionen fortskred ombads eleverna att en och en alternativt två och två komma ut till skåpen där rektor och kurator fanns. Eleverna gavs möjlighet att vägra, även om ingen nyttjade denna möjlighet.

UTBILDNING OCH FORSKNING

Den för anmälan aktuella eleven ombads öppna sitt skåp och ta ut sina personliga tillhörigheter. Därefter undersökte rektorn okulärt det aktuella skåpet och kunde konstatera att inget otillåtet fanns. Någon kontroll av eleven eller elevens personliga tillhörigheter genomfördes inte. I vissa skåp har rektorn lyft på enstaka papper för att kunna se hela skåpet, det är dock oklart om så skedde i det aktuella skåpet.

Eleverna på den aktuella skolan har egna lås och skolledningen innehar inga dubblettnycklar.

Information

Samtliga elever har i samband med läsårsstart informerats om skåpen samt vad som får förvaras däri. Därutöver informerades samtliga vårdnadshavare på föräldramöten under föregående läsår. Däremot har inte vårdnadshavare till de elever som började högstadiet höstterminen 2016 informerats.

Kommunens bedömning

Genomförande

Syftet med låsta elevskåp är att tillhandahålla förvaring av läromedel och andra förnödenheter för skolarbetet samt att hindra stölder av dessa, inte att förse eleverna med ett helt privat utrymme. Syftet med skåpen torde stå klar för eleverna då de erhållit information.

JO har tidigare uttalat att kroppsvisitation inte enbart är en kontroll av vad någon har på sig utan även undersökning av föremål som någon bär med sig, exempelvis väskor (se JO:s ämbetsberättelse 2004/05 s. 340). Då rektorn inte kontrollerat eleven eller eventuella personliga tillhörigheter gör kommunen bedömningen att sådan kroppsvisitation som avses i 2 kap 6 § RF inte ägt rum.

JO har tidigare även uttalat att elevskåp inte bedöms vara förvaringsutrymmen som är slutna i förhållande till skolledningen (se exempelvis JO:s ämbetsberättelse 1988/89 s. 354). Kommunen anser därav att föreliggande ärende inte utgjort en husrannsakan i regeringsformens mening. Det faktum att eleven medhaft eget lås medför ingen annan bedömning från kommunen.

Information

Rektorn har uppgett att eleverna informerats men att vårdnadshavarna till elever i årskurs sju inte informerats. Kommunen finner inga skäl att be- tvivla dessa uppgifter. Kommunen anser att vårdnadshavarna borde fått in- formation både vid skolstart och efter att en kontroll genomförts. Vidare anser kommunen att det vore önskvärt med ett uttalande från JO om in- formation till elever bör formaliseras, exempelvis genom att eleven under- tecknar på en blankett att eleven erhållit informationen.

Kommunens riktlinjer

Av kommunens riktlinjer framgår att skolan har rätt att öppna elevskåp vid misstanke. Kommunen kan konstatera att den aktuella eleven inte varit misstänkt för något. Kommunen kan även konstatera att det har funnits en problembild på den aktuella enheten varför rektorn möjligen haft fog för att kontrollera samtliga skåp men att rektorn i så fall skulle informerat samtliga vårdnadshavare att en kontroll skulle ske av samtliga skåp under läsåret.

Kommunen kan slutligen konstatera att riktlinjerna för Drogfri skola inte åtföljts men de är heller inte juridiskt bindande.

AA och BB kommenterade remissvaret och uppgav bl.a. att ingen information om att skåpsvisitation skulle göras hade framkommit varken före eller efter

händelsen som var grund för anmälan samt att eleverna i Stenungsund inte hade klart för sig under vilka villkor de disponerade elevskåpen.

I ett beslut den 20 april 2018 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Enligt 2 kap. 6 § andra meningen regeringsformen, RF, är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång.

Med husrannsakan avses varje undersökning som en myndighet genomför av hus, rum eller slutet förvaringsställe (prop. 1975/76:209 s. 147).

JO har tidigare funnit att åtgärden att öppna elevskåp och visitera deras innehåll inte varit att anse som husrannsakan i RF:s mening. Se JO 1978/79 s. 396, JO 1988/89 s. 352 (dnr 1574-1987), JO:s beslut den 1 mars 1991 i dnr 28191990 samt JO 2004/05 s. 357 (dnr 1924-2002).

Avgörande för om grundlagsbestämmelsen om skydd mot husrannsakan kan bli tillämplig på den aktuella situationen är om elevskåpen utgör slutna förvaringsutrymmen gentemot skolan.

Av Stenungsunds kommuns rutiner för drogfri skola samt ”Information om elevskåp” framgår bl.a. följande: Skåpet är skolans egendom och det utlånas till eleven för förvaring av läromedel och annat skolrelaterat material, väska och ytterkläder. Föremål förbjudna enligt lag, eller av ordningsskäl otillåtna föremål får ej förvaras i skåpet. Skolan har rätt att öppna skåpet vid misstanke om att något otillåtet förvaras där. I första hand ges eleven möjlighet att själv öppna skåpet i närvaro av två företrädare för skolan. Om detta inte är möjligt har skolan rätt att öppna skåpet. Föräldrarna informeras om åtgärden.

Med hänsyn till syftet med elevskåpen och de villkor under vilka eleverna får låna skåpen av skolan kan elevskåpen inte anses vara slutna förvaringsutrymmen i förhållande till skolan. Den omständigheten att skolan inte har nycklar till skåpen föranleder ingen annan bedömning. Åtgärden från skolledningens sida att visitera skåpen är därför inte att anse som en husrannsakan i RF:s mening.

Kommunstyrelsen har uppgett att samtliga elever har fått information i samband med läsårsstart om skåpen och vad som får förvaras däri. Anmälarna hävdar dock att informationen varit bristfällig och att eleverna inte har haft klart för sig under vilka villkor de disponerat elevskåpen.

Då uppgifterna om lämnad information från skolans sida är motstridiga finner jag inte grund för att rikta kritik mot skolan i denna del. Jag vill dock understryka att det är av stor vikt att eleverna har klart för sig under vilka villkor de disponerar elevskåpen. Annars finns det risk för att eleverna uppfattar sig som utsatta för integritetskränkande övergrepp i samband med sådana händelser som kontrollen av skåpen på Stenungskolan. Skolan har ansvaret för att informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för förvaring av böcker och andra hjälpmedel som är nödvändiga för skolarbetet samt att de inte är slutna i den meningen att de skyddas från skolledningens insyn.

Enligt kommunens riktlinjer har skolan rätt att öppna elevskåp vid misstanke om att något otillåtet förvaras där. Om det inför kontrollen av elevskåpen

UTBILDNING OCH FORSKNING

på Stenungskolan fanns en sådan välgrundad misstanke är en bedömningsfråga. JO brukar normalt sett inte uttala sig i sådana frågor och jag finner inte anledning att närmare utreda och ta ställning till om bedömningen i detta fall var korrekt.

Sammanfattningsvis finns det ingen anledning för mig att kritisera visitationen av elevskåpen.

Ärendet avslutas.